

Hedersrelaterat våld och förtryck

den 1 december 2016
Skriven av: Maria Stenberg

Slutuppgift, Mäns våld mot kvinnor i nära relationer – SA1023
För Högskolan Dalarna

Hedersrelaterat våld och förtryck

Inledning

Hedersvåld och förtryck är något som jag, precis som många andra följer som gott som dagligen genom olika nyhetsrapporteringar, sociala medier, egna erfarenheter och genom människor som man känner som upplever just detta. När man läser och ser om det som sker och hur samhällsinstitutioner ofta står handfallna på grund av okunskap och även ibland ointresse så känner jag en enorm ilska, maktlöshet och en sorgsenhet. Jag värnar mycket om dessa barn/ungdomar och kvinnor/män som utsätts för detta och försöker på mitt sätt som enskild person göra små förändringar dagligen som kan vara av betydelse genom till exempel mitt arbete i skolan men också genom ibland hetsiga diskussioner med män och kvinnor som förespråkar att bibehålla sina kontrollerande patriarkala synsätt.

Frågeställning

Hur kan vi i Sverige med gemensamt motstånd bli bättre på att inte acceptera dessa patriarkala synsätt? Hur kan vi i det mest jämställda land i världen få mer kunskap om traditioner och kulturella sedvänjor för att nå en förändring?

Syfte

Jag hoppas att jag skriver ihop något som jag kan känna stolthet över. Att det blir så pass bra text att jag kan visa och sprida det jag känner och tycker inför hedersvåld och förtryck. Att jag genom min text kan sprida kunskap till människor runt omkring mig. Att dessa människor i sin tur står upp för att detta inte kan accepteras i vårt samhälle. Att tydligt visa, markera och ta avstånd från män, släkt, och vänner som använder sig av dessa synsätt till att forma sina och andra barns liv.

Vad är då hedersrelaterat våld och förtryck?

Jag tror och anser att beroende på kulturellt och traditionellt ursprung så har människor helt olika synsätt på vad det faktiskt är. I regeringens skrivelse (skr 2007/08:39) som överlämnades till riksdagen i november 2007 kan man läsa att "Hedersrelaterat våld och förtryck, liksom mäns våld mot kvinnor generellt, har sin grund i kulturella förställningar om kön, makt och sexualitet. Det finns många likheter i våldets struktur och mekanismer t.ex. att våld och förtryck ofta utövas i en nära relation och att den våldsutsatta på olika sätt är beroende av och starkt känslomässigt bunden till förövaren eller förövarna. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmsta omgivningen, även av andra kvinnor. Hederstänkandet kan ta sig olika uttryck

beroende på kulturella föreställningar och religion men är inte kopplad till någon specifik kultur eller religion. Hederstänkandet kan även förekomma i icke-religiösa sammanhang. Tvångsäktenskap och könsstympning är specifika företeelser som har sin grund i bl.a. föreställningen om att mäns och familjens heder är avhängig kvinnors och flickors sexuella beteende (skr 2007/08:39 stycke 3.2).

I boken ”Jag ska slakta dig som ett lamm och torka golvet med ditt ansikte” får man följa Shahrazad. Genom att en skuld reglerades blir hon bortgift som 16 åring. Hennes far var skyldig sin bror pengar som de skickat till sin fattiga släkt efter ett långt krig som inneburit fattigdom, flykt och misär i hemlandet. Den enda möjligheten att betala tillbaka lånet är att han gifter bort sin dotter med sin brorson. På sin bröllopsnatt blir hon upprepade gånger våldtagen och slagen under tiden som mannens släkt sitter utanför dörren och väntar på bevis att Shahrazad är oskuld. Hon måste lyda sin man och han slår bokstavligen in detta budskap i henne. Varje dag. Ett annat krav är också att hon från och med nu måste bära huvudduk och långrock. Shahrazad flyttar med sin man till Sverige och önskar sig ett bättre liv. Under resan till Sverige berättar hennes man att svenskar saknar moral, var alkoholister, är otrogna hundar och att det som kvinna är farligt att gå ut ensam. Vid ankomsten till sin nya bostad i en vanlig småstad upptäcker hon att varje gång hennes man går ut så blir hon inlåst. Hon kan inte gå ut och ingen kan ta sig in. På hennes mans lunchraster, kvällar och nätter så är hon ständigt beredd på att lägga sig på rygg och sära på benen. Hon gör detta för att skydda sig själv. Vägran av sex till sin man kan vara bevis på att man haft en affär vid sidan av och en god anledning till att bli slagen (Shahrazad, 2011, s. 20).

Detta är tyvärr ingen unik livshistoria och ingen unik bok. Det finns barn i vårt land som vid tio årsålder redan är förlovade med släktingar i sitt hemland och som vid tolv års ålder är bortgifta. En del familjer låter sina flickor gå klart grundskolan i Sverige innan de förs ner till sina hemländer för att giftas bort. I en del familjer gör man sin släkt en tjänst och gifter hit en flicka eller pojke till Sverige. När barnet ska föras in i landet så upplyser man myndigheterna om att de ska bo t.ex. hos sin morbror eller att åldern på flickan är betydligt högre än i verkligheten. I själva verket kan de vara gifta med sin morbror och/eller betydligt yngre än vad man uppger. I stället för 18 år så är flickan kanske 14 år. Under tiden detta sker så har olika myndigheter som polis, socialtjänst och rättsväsende stor okunskap om detta och arbetar tyvärr ofta direkt mot varandra, tar olika beslut som blir förödande för den enskilde individen. Brist på kunskap gällande traditioner, olika kulturella synsätt, urgamla seder, förväntningar och hur man ser på en kvinnas värde är en stor risk för alla som arbetar med detta inom olika professioner. Det är en ganska dyster bild av verkligheten jag får genom samtal med en polis som arbetar med detta inom brottsoffers och personsäkerhetsgruppen, Stockholm.

När en flicka blir bortgift mot sin vilja och är tvungen att ha samlag med en man hon inte vill ha eller har valt, så är det en våldtäkt. Efter att ha ingått ett äktenskap så är det mannens rättighet att ha sex med sin fru. Detta förväntas också av såväl mannens som kvinnans släkt samtidigt som man firar detta under bröllopsnatten. Flickan har under hela sitt liv kontrollerats och styrts av sin familj och släkt. Hon har förbjudits att umgås med killar och män. Samma familj ger nu bort henne till någon hon inte vill ha. Efter att ha skyddat hennes oskuld i hela hennes liv så firar man nu att hon våldtas. Hela släkten firar att hon tvingats ingå tvångsäktenskap och måste ha tvångssamlag. Allt för att kunna bevisa för mannens och kvinnans familj att hon är oskuld. Ett vitt tygskynke med blod ska visas upp efter avslutad våldtäkt.

Inom hederskulturen är mannen överordnad kvinnan. Det är oftast flickans syskon, framförallt brödernas uppgift att bevaka, anklaga och bestraffa sin syster. I en hedersfamilj blir man myndig den dag man gifter sig. Innan dess är man ett barn och föräldrarna är de som är ansvariga för uppfostran. Modern har oftast det yttersta ansvaret. Fadern är den som ska försörja familjen. Det är oftast faderns barn om man lyckas med detta, och moderns barn om uppfostrandet av barnen misslyckas. När ett barn eller ungdom utsätts för påtryckningar, hot och/eller våld så är det oftast fadern och männen som utmålas som förövare och modern som hjälplös och svag. Modern är dock minst lika ansvarig genom sin passivitet eller genom sitt direkta deltagande (Güngör & Dervish, 2009, s. 17). Det finns de som anser att hedersmord beror på att offret genom sina handlingar gjort sig förtjänt av bestraffningen. Balkongflickor är ett begrepp där flickor knuffas eller pressas till att slänga sig ut från en balkong för att sona sitt dåliga beteende och rena familjens heder.

I boken ”varför mördar man sin dotter” kan man följa när de som skriver boken har samtal med Fadimes, Pelas och Sara Abed Alis närmaste familj. Det som överraskade mig är att de själva inte anser att detta är hedersmord utan att deras döttrar/systrar har bragts om livet för att de uppfört sig respektlöst, skämt ut familjen/släkten och inte respekterat sin underordnade ställning som kvinna. De har mördat sina döttrar i spontan ilska och inte på grund av heder. Det som slår mig är att fäderna inte förstår att hela deras uppfostringssystem, förväntningar, sätt att se på sina kvinnor, brödernas uppgift att vara kontrollerande och rapporteringsskyldiga till de äldre i familjen och i många fall stå för den vardagliga misshandeln i uppfostringssyfte kan vara så väldigt fel. Fadimes pappa hävdar i boken att han sköt henne med två skott i huvudet, ett från mycket nära håll hos hennes syster och inför sina barns mamma för att Fadime föreläste och pratade öppet i media om hedersvåld. Detta var en stor skymf för honom. Fadime Sahindal sköts den 21 januari 2002.

Pela Atroshi föddes i Irak av en 16 årig mamma. Pelas pappa var 28 år vid födseln. 1995 flyttar Pela tillsammans med sin familj till Sverige. På hösten 1998 börjar hon Farsta gymnasium i Stockholm. Pela ansåg att varje människa är född fri. Hon ville leva som sina klasskamrater på gymnasiet. Pela och hennes pappa var i ständig konflikt om hur hon skulle klä sig, att inte sminka sig, vilka hon fick träffa och vad hon skulle göra. Pela blir tillsammans med kurdisk kille. Hon blir tvungen att rymma hemifrån. Hon saknar sin familj något oerhört och vill återvända hem igen. Hon ber sin pappa om försoning. Återvänder hem. Sommaren 1999 är Pela 19 år. Hon blir lurad att åka på semester till Kurdistan med sin familj. Den 24 juni denna sommar blir hon skjuten av sin farbror med två skott. Blödande ligger hon på golvet. Hon lever fortfarande. Hon får hjälp av sin mamma och syster för att försöka ta sig ut ur huset och att komma till en läkare. Farbrorn återvänder och tumult uppstår. Man försöker slå bort mamman och systemen från Pela. Till slut lyckas man. Farbrodern skjuter henne med ett skott till vid ögat i huvudet. Pela avlider omedelbart (Güngör & Dervish, 2009, s. 119).

Den 14 december 1996 stryps Sara Abed Ali till döds med ett skärp av sin bror och kusin. Hon hade precis varit på fest och var på väg hem till sin mammas lägenhet. Sara hade levt som en svensk tjej och inte enligt de seder som var brukligt (Güngör & Dervish, 2009, s. 168).

När Abbas Rezai mördades 2005 började man även på allvar uppmärksamma män som levde under hot och våld i hederskulturen. Abbas mördades av sin flickvans familj genom att

misshandla och skälla honom med het olja i ansiktet. I boken "I hederns skugga" får man följa ett antal unga män och deras upplevelser och berättelser om hur det är att leva med och i hederskultur.

År 2003 fick alla länsstyrelser uppdraget att kartlägga vilka insatser som behövs för tjejer som riskerade att hamna i hedersrelaterat våld. Man uppskattade att cirka 1500 – 2000 barn och ungdomar var utsatta för allvarliga hot. Cirka 150 – 300 av dessa behövde skyddat boende. År 2006 var 35 procent av alla LVU-fallen i Stockholms län hedersrelaterade (Güngör & Dervish, 2009, s. 27). År 2009 gjorde forskarna vid Stockholms universitet en kartläggning på uppdrag av Stockholm stad. Kartläggningen gjordes på 2000 niondeklassare i förorterna och i innerstaden. De fick svara på en enkät. Enkäten visade att bara i Stockholm så lever uppskattningsvis 4000 ungdomar i en hederskultur som bryter mot svensk lagstiftning (Güngör & Dervish, 2009, s. 28).

Sammanfattning:

Många barn idag lever i helt segregerade samhällen, talar aldrig svenska, får aldrig vara ute och leka eller möta andra barn och familjer genom t.ex. olika idrotter. Ska vi, i Sverige idag verkligen tillåta att det finns muslimska skolor som hämtar och lämnar sina elever till och från skolan varje dag utan att barnen möter det svenska samhället och den svenska kulturen? Hur når vi dessa flickor och pojkar? Ofta har deras bild av svenskar och svenska samhället helt förvridits av manliga släktingar. Att de är ensamma och inte har någon att ta hjälp av. Hur kan vi komma i kontakt med dessa och hur ska vi göra för att de ska våga förändra sina liv till det bättre?

I regeringens skrivelse (Skr 2007/08:39) från 2007 kan man läsa "Detta gör att det i vissa fall är påkallat med särskilda insatser för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Specifik kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och särskilda rutiner är nödvändigt, exempelvis i polisutredningar och vid riskbedömningar av vilka stödinsatser som bör ges till den våldsutsatta personen" (Skr 2007/08:39, stycke 3.2).

Det här är en bra början. Jag anser att i alla gymnasie- och högskoleutbildningar bör det ingå studier om våld i nära relation och hedersrelaterat våld. Det bör vara självklart att framförallt läkare, lärare, ambulanspersonal, sjuksköterskor, socialsekreterare, jurister, domare, polis med mera har detta i sin grundutbildning. Jag anser att alla barn ska gå i en skola som inte är bunden till någon religion eller har någon politisk styrning. Alla barn har rätt att få samma utbildning i skolan oavsett vilken kulturell bakgrund man har. Skolpsykologer och skolkuratorer bör upprätta en handlingsplan för hur de och annan personal aktivt ska arbeta för att barn och ungdomar ska känna tillit och ha kraft och mod att söka hjälp hos dem med frågor som rör våld i nära relation och hedersvåld.

Fadime, Pela, Sara och Abbas var ungdomar som mördades i hederns namn. Dessa öden är välkända och mycket omskrivna. Just nu, runt omkring oss finns det massor med ungdomar som lever under dödshot och riskerar att mördas av människor de ska känna mest tillit till.

Källförteckning:

Shahrazad (2011). *Jag ska slakta dig som ett lamm och torka golvet med ditt ansikte*. Norlén&Slottner.

Baladiz Dilek och Sundqvist Ingrid (red.) (2009). *I hederns skugga. De unga männens perspektiv*.

Güngör Emre, Dervish Nima och Norstedts (2009). (Förord: Bengt Westerberg). *Varför mördar man sin dotter?*

Brottsoffers – och personsäkerhetsgruppen inom polisen, Stockholm. Kan hänvisa kontakt för närmare information och källgranskning på grund av sekretess.

Regeringens skrivelse 2007/08:39, (Skr 2007/08:39). Stycke 3.2. Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Överlämnad från regeringen till riksdag den 15 november 2007 av Fredrik Reinfeldt och Nyamko Sabuni (stadsminister och integrations- och jämställdhetsdepartementet).

Skrivelse av socialdepartementet SOU 2015:55 (ID-nummer: SOU 2015:55). Stycke 2:5 - 3.1. Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Uppföljning och utvärdering av regeringens insatser juni 2015.